

Proračun Republike Hrvatske

Devčić, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:107:948926>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository](#)

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Katarina Devčić

**PRORAČUN REPUBLIKE HRVATSKE
BUDGET OF THE REPUBLIC OF CROATIA**

Završni rad

Gospić, 2018.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Poslovni odjel

Stručni studij Ekonomike poduzetništva

PRORAČUN REPUBLIKE HRVATSKE
BUDGET OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Završni rad

MENTOR

dr.sc.Mehmed Alijagić, prof.v.š.

STUDENT

Katarina Devčić

MBS: 0296001273

Gospić, travanj, 2018.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću
Poslovni odjel

Gospić, 06. veljače 2018.

Z A D A T A K
za završni rad

Pristupniku **KATARINI DEVČIĆ, MBS: 0296001273**

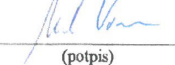
Studentu stručnog studija Ekonomika poduzetništva izdaje se tema završnog rada pod nazivom ;
PRORAČUN REPUBLIKE HRVATSKE

Sadržaj zadatka :

TEORIJSKE OSNOVE PRORAČUNA: Pojam i funkcije proračuna;, Elementi sustava proračuna;, Prihodi i primici;, Rashodi i izdaci;, Riznica;, Procedura izrade i donošenja proračuna;, Redoviti proračun;, Privremeni proračun;, Rebalans proračuna (korigirani proračun);, PRORAČUN REPUBLIKE HRVATSKE: Porezni prihodi;, Porez na dohodak;, Porez na dobit;, Porez na dodanu vrijednost;, Posebni porezi i trošarine;, Porez na promet nekretnina;, Carine;, Neporezni prihodi;, Doprinosi;, Pristojbe;, Kazne, donacije i pomoći;, RASHODI DRŽAVNOG PRORAČUNA: Redoviti i izvanredni rashodi;, Produktivni i neproduktivni rashodi;, Odgođivi i neodgođivi rashodi;, Rashodi središnjih, regionalnih i lokalnih tijela;. Osobni i materijalni rashodi;, Novčani i prirodni rashodi;, Investicijski i transferni rashodi;, Javni rashodi u Republici Hrvatskoj;, KLASIFIKACIJA DRŽAVNOG PRORAČUNA;, PRORAČUN IZVANPRORAČUNSKIH FONDOVA;.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: MEHMED ALIAGIĆ zadano: 06.02.2018.,
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Pročelnik odjela: MILE VIČIĆ predati do: 07.04.2018.,
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Student: KATARINA DEVČIĆ primio zadatak: 06.02.2018.,
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Dostavlja se:
- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom **PRORAČUN REPUBLIKE HRVATSKE** izradio/la samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora **Dr. sc.Mehmed Alijagić,** **prof.v.šk.**

Ime i prezime
Katarina Devčić

(potpis studenta)

Sažetak

Proračun središnje države glavni je instrument za financiranje javne potrošnje u zemlji. Javni prihodi prikupljeni od poreza, pristojbi, doprinosa i drugih davanja se putem proračuna raspoređuju na određene korisnike i utvrđene namjene usmjerene na zadovoljenje javnih potreba gdje se tržište pokazalo neefikasnim mehanizmom. Vlada u skladu sa svojim aktivnostima i željama za razvoj države sastavlja proračun te se državni proračun smatra važnim pokazateljem kako se gospodari državnim sredstvima. Najjednostavnije rečeno proračun predstavlja plan prihoda i rashoda za točno određeno vremensko razdoblje. Ne postoji jedinstvena definicija za budžet kao jedan od dominantnih instrumenata financiranja javnih rashoda. Određene razlike u definiranju su prisutne radi različitog pristupa pri izučavanju tog instrumenta, odnosno da li je primaran financijski, ekonomski, pravni, politički ili socijalni aspekt budžeta i njegovih funkcija. U Republici Hrvatskoj proračun donosi Hrvatski sabor, dok je za planiranje, izradu i izvršenje proračuna zadužena Vlada. Vlada je obavezna uredno i redovito prikazivati detalje o prikupljanju i trošenju novca svojih građana te je proračun i proračunski proces vrlo formalno određen zakonom o proračunu koji proračun definira kao akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci za jednu godinu, u skladu sa zakonom. Svaki proračun (državi, lokalni, proračun izvanproračunskih korisnika) je zaseban planski dokument koji prikazuje vlastite prihode i rashode. Zbrajanjem prihoda, primitaka i izdataka državnog proračuna i proračuna izvanproračunskih fondova dolazimo do konsolidiranog proračuna središnje države, dok proračun opće države obuhvaća proračun središnje države uvećan za proračune lokalnih jedinica.

Ključne riječi: proračun, država, prihodi, rashodi, planiranje, proračunski proces.

Summary

Central government budget is the main instrument for financing public spending in the country. Public revenues collected from taxes, fees, contributions and other benefits through the budget allocated to specific users and determined purposes aimed at satisfying public needs where the market was inefficient mechanism. Government in accordance with its activities and wishes for development of the country draw up a budget and the state budget is considered an important indicator of how it manages state resources.

Simply said budget represents a plan of income and expenses for a specific period of year. There is no single definition of the budget as one of the dominant instruments of financing public expenditures. Certain differences in the definition of the present works of different approaches in the study of the instrument, or whether the primary financial, economic, legal, political or social aspects of the budget and its functions. In Croatia, the budget adopted by the Croatian Parliament, and for the planning, preparation and execution of budget the responsibility lies with the Government. The government is obliged to duly and regularly showing details of the collection and spending of money of its citizens and the budget process very formally determined by the law on that the budget is defined as a document estimating revenues and receipts and determining expenditure and outlays for one year, in accordance with law. Every budget (state, local, budget extrabudgetary users) is a separate planning document that shows their income and expenses. Summing income, receipts and expenditures of the state budget and the budgets of extrabudgetary funds arrive at the consolidated central government budget, while the general government budget includes the central budget plus the budgets of local units.

Keywords: budget, government, income, expenses, planning, budgeting process.

Sadržaj

Sažetak

Summary

1. UVOD	1
1.1. Problem istraživanja	1
1.2. Predmet istraživanja.....	1
1.3. Istraživačke hipoteze.....	1
1.4. Definiranje ciljeva i metoda istraživanja	2
1.5. Struktura diplomskog rada.....	2
2. TEORIJSKE OSNOVE PRORAČUNA	3
2.1. Pojam i funkcije proračuna	4
2.2. Elementi sustava proračuna	7
2.2.1. Prihodi i primici.....	8
2.2.2. Rashodi i izdaci	9
2.2.3. Riznica.....	11
2.3. Procedura izrade i donošenja proračuna	12
2.3.1. Redoviti proračun	14
2.3.2. Privremeni proračun	14
2.3.3. Rebalans proračuna (korigirani proračun).....	15
3. PRORAČUN REPUBLIKE HRVATSKE	16
3.1. Porezni prihodi.....	17
3.1.1. Porez na dohodak	17
3.1.2. Porez na dobit	19
3.1.3. Porez na dodanu vrijednost	20
3.1.4. Posebni porezi i trošarine	21

3.1.5.	Porez na promet nekretnina	22
3.1.6.	Carine	23
3.2.	Neporezni prihodi	24
3.3.	Doprinosi	24
3.4.	Pristojbe	24
3.5.	Kazne donacije i pomoći.....	25
4.	RASHODI DRŽAVNOG PRORAČUNA	26
4.1.	Redoviti i izvanredni rashodi	28
4.2.	Produktivni i neproduktivni rashodi	29
4.3.	Odgodivi i neodgodivi rashodi	30
4.4.	Rashodi središnjih, regionalnih i lokalnih tijela	30
4.5.	Osobni i materijalni rashodi.....	31
4.6.	Novčani i prirodni rashodi.....	31
4.7.	Investicijski i transferni rashodi.....	31
4.8.	Javni rashodi u republici Hrvatskoj	32
5.	KLASIFIKACIJA DRŽAVNOG PRORAČUNA	33
6.	PRORAČUN IZVANPRORAČUNSKIH FONDOVA.....	38
7.	ZAKLJUČAK	40
	Literatura	42
	Popis slika.....	44

1. UVOD

Državni proračun je blagajna koju pune svi građani i poduzeća koji se nazivaju - porezni obveznici, a novac iz te blagajne trebao bi se koristiti za opće potrebe države i njenih građana. Ekonomska svrha proračuna očituje se u utjecaju na ključne makroekonomske ciljeve. Pomoću njega se društvena proizvodnja dijeli na potrošnju, investicije i potrošnju države. Također se pomoću proračuna utječe na ponudu proizvodnih faktora i finalnih dobara. Država također proračunom može štititi i potpomagati ekonomske i socijalne dobrobiti građana po principu države blagostanja.

1.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja je sve izraženija potreba za racionalnijim upravljanjem javnim financijskim sredstvima, a samim tim i prihodima i rashodima proračuna i proračunskih korisnika, kao i istraživanje utjecaja stavki državnog proračuna na strukturu i sadržaj proračuna. Također, istražuje se i utjecaj izvanproračunskih fondova na strukturu državnog proračuna.

1.2. Predmet istraživanja

Iz definiranog problema istraživanja postavljen je predmet istraživanja: analizirati temeljne karakteristike prihoda i rashoda i svrhu korigiranog proračuna u sustavu proračuna Republike Hrvatske.

1.3. Istraživačke hipoteze

Na osnovu prethodno navedenog problema istraživanja, predmeta istraživanja i objekta istraživanja moguće je postaviti temeljnu radnu hipotezu: moguće je dokazati da pravilnim rasporedom javnih prihoda za pokriće javnih rashoda odnosno usklađivanjem i pomnim praćenjem istih doprinosi racionalnijem upravljanju javnim novcem i postizanju potrebne financijske discipline.

Pomoćna hipoteza: Proračun središnje države je glavni instrument za financiranje javne potrošnje.

1.4. Definiranje ciljeva i metoda istraživanja

Cilj ovog završnog rada je istražiti kako svaki prihod odnosno rashod državnog proračuna mora biti planiran i uravnotežen te kako neposredno ili posredno utječe na proračun.

Metode koje će se koristiti u izradi završnog rada su metode deskripcije (opisivanja), komparacije (usporedbe), analize i sinteze. Također koristit će se i individualna i deduktivna metoda, metoda apstrakcije i konkretizacije, te metoda klasifikacije.

1.5. Struktura diplomskog rada

Rad je podijeljen na šest dijelova, u uvodnom dijelu su izneseni problem, predmet hipoteze te metode rada i njegovi ciljevi. Nadalje, u drugom dijelu navode se teorijske osnove proračuna, kako bi se lakše definirali problem i predmet rada. Trećim dijelom, obuhvaćeni su proračunski prihodi po svojim vrstama, dok se četvrtim dijelom pojašnjavaju proračunski odnosno javni rashodi državnog proračuna Republike Hrvatske. U petom dijelu skreće se pažnja na klasifikaciju državnog proračuna, te kako je ista uređena i utvrđena Zakonskim okvirima. Proračun izvanproračunskih korisnika, iako vrlo često „zaboravljeni“ dio proračuna, također je neophodan za spomenuti, jer čini nezaobilazan dio proračunskog procesa. Na kraju biti će iznesen zaključak o važnosti pojedinih stavki državnog proračuna te o uočenim činjenicama koje utječu na te stavke.

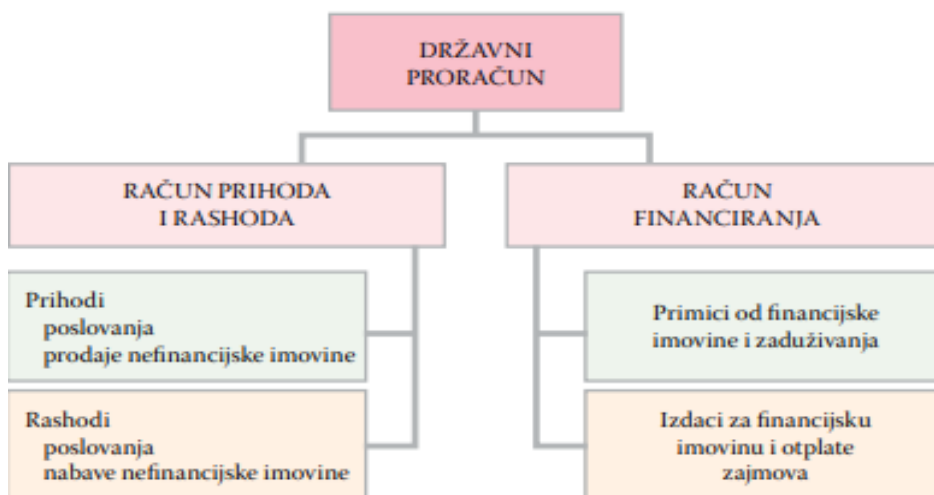
2. TEORIJSKE OSNOVE PRORAČUNA

Državni proračun je akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci za jednu godinu, u skladu sa zakonom. Državni proračun donosi Hrvatski sabor.

Tri su glavne funkcije proračuna:

- prikazuje najvažnije ciljeve države u fiskalnoj godini,
- služi kao instrument kojim država utječe na ekonomsko stanje zemlje,
- služi kao sustav kontrole prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava.

U Hrvatskoj je donošenje državnog proračuna jedan od najvažnijih financijskih, ali i političkih događaja u godini. Ministar financija i njegov najuži tim suradnika ulažu velik napor u informiranje javnosti o proračunu kako bi svi građani bili upoznati s njegovim ciljevima, ali i o tome s koliko novca država raspolaže. Državnom proračunu prethode Vladine Smjernice ekonomske i fiskalne politike iz kojih se mogu iščitati osnovne odrednice proračuna za trogodišnje razdoblje (<http://www.mfin.hr/hr/proracun>).

Slika 1: Struktura državnog proračuna

Izvor:<http://www.ijf.hr/proracunski/2009.pdf>

2.1. Pojam i funkcije proračuna

Proračun ili budžet u pravnom smislu označava zakonski akt kojim predstavničko tijelo utvrđuje prihode i rashode za funkcioniranje države tijekom jedne proračunske godine. U gospodarskom pogledu, osnovni instrument kojim država utječe na gospodarske tijekove i na ponašanje gospodarskih subjekata prema štednji, investicijama, novom zapošljavanju i drugim ciljevima gospodarske politike (Jeličić, et.al. 2004.).

Budžet (proračun) je instrument kojim se financiraju državne potrebe i usklađuje potrošnja države s makroekonomskom politikom. Može biti u suficitu ili deficitu, ovisno o tome jesu li državni prihodi veći ili manji od njenih rashoda (Ministarstvo financija u suradnji s Hrvatskom narodnom bankom; Okvir i ciljevi ekonomske politike; 2015).

Proračun predstavlja osnovni financijski dokument države ili jedinice lokalne uprave i samouprave, u kojem su iskazani svi planirani godišnji prihodi i primici, kao i svi rashodi i izdaci. Proračun predstavlja sredstvo putem kojeg je moguće ostvariti potrebe stanovnika putem raspoloživih sredstava, a njime se dokazuje i fiskalna odgovornost i iskaz političkih ciljeva vlasti. Proračun se odnosi na fiskalnu godinu, koja predstavlja razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca tekuće godine.

Državni proračun je proračun na razini države u ovom slučaju Republike Hrvatske. U proračunu je dana procjena odnosno plan prihoda i primitaka, te utvrđen iznos izdataka i drugih plaćanja države za jednu fiskalnu godinu. Kao i u svakoj suvremenoj državi i u Republici Hrvatskoj iz državnog se proračuna financiraju najvažniji javni izdaci. Državni proračun, u smislu Zakona o proračunu, jest akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci države za jednu godinu, u skladu sa zakonom, a donosi ga Hrvatski sabor. Proračunski korisnici u smislu istog Zakona jesu državna tijela i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, ustanove, vijeća manjinske samouprave, proračunski fondovi i mjesna samouprava čiji se rashodi za zaposlene i/ili materijalni rashodi osiguravaju u proračunu (Državni zavod za statistiku; 2009.).

Državni proračun je u gotovo svim suvremenim državama osnovni instrument financiranja javnih rashoda. Proračun kao temeljni dokument odnosno akt ekonomske politike određene države procjenjuje (planira) ukupne prihode: i utvrđuje rashode za jednu godinu, u skladu sa zakonom. U najvećem broju država za ovaj financijski instrument rabi se naziv budžet (iznimka su npr. Njemačka, Španjolska, Italija).

Naziv budžet bio je u primjeni na našem prostoru od formiranja stare Jugoslavije 1918. godine pa sve do prvih slobodnih izbora i proglašenja neovisnosti Hrvatske. Kako se radi o široko rasprostranjenom nazivu, kako je riječ budžet prihvaćena u velikom broju zemalja, nema razloga da se ne upotrebljava kao sinonim za državni proračun, nema razloga da se anatemizira i isključi iz javne uporabe (Barač, 2014.).

Državnom je proračunu u suvremenoj, demokratski uređenoj državi namijenjena politička, pravna, financijska i gospodarska funkcija. Pri izvršenju državnog proračuna vlada mora voditi računa o prikupljanju financijskih sredstava kojima će se podmiriti proračunski rashodi kao i o što učinkovitijem trošenju javnih prihoda. U novije vrijeme se, raspravom o funkcijama državnog proračuna spominje i njegova analitička funkcija. Analizom raspoloživih podataka do kojih se dolazi po završetku proračunske godine i usvajanjem godišnjeg obračuna proračuna (završni račun) dobivaju se izuzetno vrijedni i pouzdani podaci za utvrđivanje raznih mjera i akcija države u svim područjima njene aktivnosti. Ti podaci su solidna osnova za rad ne samo državnih tijela, nego oni mogu poslužiti i pri donošenju odluka gospodarskih i drugih subjekata u zemlji kao i u inozemstvu (Jelčić, et.al., 2004). Iz proračuna se može saznati koliki su i koji su ukupni prihodi i rashodi te što se sve iz proračuna financira. Najvažniji instrument javnih prihoda su porezi, dok rashode proračune čine izdaci koje financira država za pokrivanje različitih vrsta potreba. Što se tiče salda financijskog poslovanja države, on može biti pozitivan ili negativan, što znači da država može poslovati s deficitom ili pak suficitom. U praksi većine zemalja, kao i jedinica lokalne uprave i samouprave se događa da je predznak negativan, što znači da je riječ o proračunskom deficitu. Upravo deficit proračuna te upravljanje njime predstavlja jednu od najznačajnijih zadaća fiskalne politike, što znači da je potrebno dobro upravljati viškom rashoda u odnosu na proračunske prihode. U konačnici se deficit proračuna mora uravnotežiti sa štednjom privatnog sektora, kao i saldonom bilance plaćanja s inozemstvom.

Upravo iz tog razloga ispravno definiranje, a zatim i mjerenje proračunskog deficita predstavlja jedan od glavnih zadataka fiskalne politike.

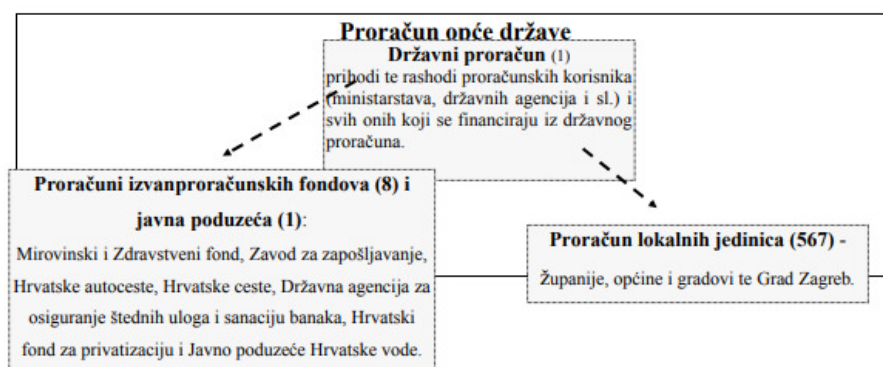
Proračunski rashodi obuhvaćaju plaće državnih činovnika, kupnju dobara i usluga, državne investicije, kamate na javni dug, transfere i subvencije. Proračunski prihodi sadrže pak obveze, carine, kamate na državnu imovinu, transfere, viškove javnih poduzeća i prihode od prodaje javne imovine. Kašnjenjem u izvršenju svojih obveza prema dobavljačima i kreditorima ili kašnjenjem u naplati proračunskih prihoda nastaju zaostaci, čija veličina može snažno utjecati na visinu proračunskog deficita.

Financijska nedisciplina ili visoka inflacija doprinose pojačanom nastanku zaostataka, što opet povećava proračunski deficit (<http://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/pojmovnik-javnih-financija/15/proracun/266/proracunski-deficit/268/>).

U Hrvatskoj postoje tri razine proračuna:

- državni proračun,
- proračuni izvanproračunskih korisnika državnog proračuna te
- proračuni jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Svaki od tih proračuna ima vlastite prihode i rashode, no ako se želi saznati koliko je ukupno prikupljeno sredstava i kolika je ukupna javna potrošnja, moraju se zbrojiti sve tri razine proračuna i prikazati ih kao zbirni proračun opće države (Ott, et al., 2009.).

Slika 2: Shema proračuna opće države

Izvor: <http://www.ijf.hr/proracunski/I-proracun.pdf>

Država, dakle, prikuplja i troši novac pomoću tri različita proračuna, odnosno iz tri dijela istog virtualnog novčanika koji predstavlja proračun opće države. No, uobičajeno je da proračuni izvanproračunskih fondova i proračuni lokalnih jedinica jedan dio prihoda dobivaju iz državnog proračuna u obliku „transfera“. Sve tri vrste proračuna prolaze više – manje jednake procedure pripreme, donošenja i izvršenja. Proračunski primici su priljevi novca od financijske imovine (novčana sredstva, potraživanja, dionice i udjeli u kapitalu pravnih osoba, vrijednosni papiri i druga ulaganja u pravne osobe) i zaduživanja (uzimanja zajma ili izdavanja vrijednosnih papira za otplatu glavnice duga i financiranje proračunskog manjka.

Javne su financije znanstvena disciplina koja izučava elemente, odnose, instrumente, ciljeve i učinke prikupljanja javnih prihoda, njihove raspodjele i njihova trošenja, a aktivnost države usmjerena na prikupljanje, raspodjelu i trošenje javnih prihoda naziva se financijskom aktivnošću.

2.2. Elementi sustava proračuna

Osnovni elementi koji čine sadržaj i strukturu sustava proračuna su:

- prihodi i primici proračuna,
- rashodi i izdaci proračuna,
- riznica.

Uza sve spomenuto, kad je riječ o prihodima i rashodima, osnovno je pravilo, da proračun mora biti uravnotežen, dakle da je zbroj prihoda jednak zbroju rashoda. Ispunjavajući spomenute opće ciljeve i posebno deklarirane ciljeve, država troši “javni novac”. Priroda tog novca zahtijeva od države da se pridržava racionalnog plana financijskog djelovanja, dakle da proračun bude uravnotežen (<http://www.ijf.hr/proracunski/I-proracun.pdf>).

2.2.1. Prihodi i primici

Država mora prikupiti određena sredstva kako bi mogla uopće financirati zadovoljenje javnih potreba, odnosno potreban je određeni input sustavu proračuna. Input sustava proračuna su proračunski prihodi koji predstavljaju povećanje ekonomskih koristi tijekom izvještajnog razdoblja u obliku povećanja imovine i priljeva novca i novčanih ekvivalenata (Jakir-Bajo et.al., 2008). Proračunske prihode država prikuplja iz različitih izvora i na različite načine ovisno o obliku političke vlasti, razvijenosti financijskih instrumenata, stupnju nezavisnosti državne vlasti i mnogim drugim faktorima.

Prihodi državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne samouprave klasificira se u dvije skupine i to u prihode od poslovanja i prihode od prodaje nefinancijske imovine. Prihodi od poslovanja su prihodi od redovnih aktivnosti države i čine gotovo 99% ukupnih prihoda državnog proračuna (Ott et. al., 2009). Najznačajniji prihodi od poslovanja su porezni prihodi. Oni su izvorni prihodi državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne samouprave, a uplaćuju ih porezni obveznici (Jakir-Bajo et.al., 2008).

Neporezni prihodi kao prihodi od poslovanja čine neznatan iznos u proračunu, a čine ih sva nepovratna plaćanja državi, poput plaćanja od stranih javnih i državnih poduzeća te od Hrvatske narodne banke, upravne pristojbe, novčane kazne, prihodi od državne uprave, naknade za ceste i sl. (Institut za Javne financije, 2003).

Prihodi od prodaje nefinancijske imovine, nekadašnji kapitalni prihodi, su svi prihodi koji potječu od prodaje nefinancijske imovine s vijekom trajanja duljim od jedne godine, npr. prihodi od prodaje građevinskih objekata u državnom vlasništvu, privatizacije, prodaje državnih robnih zaliha, prodaje zemlje i sl. (Institut za Javne financije, 2003).

Potpore drugih država ili međunarodnih institucija također povećavaju prihodnu stranu proračuna. Pod potporama se podrazumijevaju sva neotplativa, nepovratna plaćanja te plaćanja bez protuobaveza kao što su ratne odštete, darovi za pojedine programe i projekte te za bilo koju drugu svrhu. Sredstva potpora u proračunu RH dosad nisu imala značajniji udio (Institut za Javne financije, 2003).

Glavni prihodi i primici državnog proračuna potječu od:

1. poreznih obveznika (oporezivanjem),
2. dobivenih potpora, te
3. primitaka od zaduživanja u zemlji ili inozemstvu.

2.2.2. Rashodi i izdaci

Ukoliko su prihodi input sustava proračuna onda su rashodi output proračunskog procesa budući da odražavaju način upotrebe proračunskih prihoda u izvršavanju državnih funkcija. „Rashodi su smanjenje ekonomskih koristi u obliku smanjenja imovine ili povećanja obveza (...)“ (Jakir-Bajo et.al., 2008).

Da bi se osigurala dobra kontrola i raspodjela proračunskih sredstava, svi bi se rashodi u državnom proračunu trebali prikazivati na više načina. Tako razlikujemo:

- ekonomsku klasifikaciju po ekonomskoj namjeni rashoda (primjerice naknade zaposlenima, subvencije, socijalne naknade);
- Funkcijsku klasifikaciju po namjeni rashoda (primjerice obrana, zdravstvo, obrazovanje);
- Programsku klasifikaciju po programima, aktivnostima i projektima (primjerice programi zaštite okoliša, informatizacije, pomoći poduzetništvu);
- Organizacijsku klasifikaciju po organizacijskim jedinicama (primjerice Sabor, Vlada, ministarstva, državni zavodi i sl.);
- Klasifikaciju po izvorima financiranja koja prikazuje izvore (primjerice porezi, doprinosi, namjenski prihodi, donacije);
- Lokacijsku klasifikaciju po teritorijalnim cjelinama (primjerice državama, županijama, gradovima, općinama, područjima posebne državne skrbi) (Ott et.al., 2009).

No, ne koriste se uvijek sve klasifikacije rashoda i ne za sve razine, stoga će se u ovom radu spomenuti isključivo dvije temeljne klasifikacije:

- ekonomska i
- funkcijska.

Prema ekonomskoj klasifikaciji proračunske rashode dijelimo na rashode poslovanja i rashode za nabavu nefinancijske imovine. Rashodi poslovanja vezani su, kako i sam naziv kaže, uz poslovanje države i čine oko 97-98% ukupnih rashoda. Država kao i bilo koje drugo trgovačko društvo mora plaćati zaposlene u državnim institucijama, mora snositi materijalne rashode, financijske troškove do kojih dolazi uslijed zaduživanja, uz to se mora pobrinuti i za one ekonomski slabije putem mirovina, subvencija, socijalnih davanja, socijalnih naknada i raznih pomoći (Ott et.al., 2009).

Za razliku od rashoda poslovanja koji odražavaju tekuće poslovanje države, rashodi za nabavu nefinancijske imovine nastaju kao rezultat nabave neproizvedene i proizvedene imovine, plemenitih metala, strateških zaliha i slično. Najveći udio tih rashoda najčešće čine rashodi za nabavu građevinskih objekata (Ott et.al., 2009).

Za bolji uvid kako su se trošila proračunska sredstva prema pojedinim namjenama potrebno je sagledati i funkcijsku klasifikaciju. Rashodi prikazani prema funkcionalnoj klasifikaciji manji su jer u njih nisu uključena sredstva zaduživanja koja su prikazana u računu financiranja (Institut za Javne financije, 2003).

Prema funkcijskoj klasifikaciji se najviše sredstva najčešće izdvaja za socijalnu zaštitu i zdravstvo što bi moglo ukazivati na postignuti društveni konsenzus o potrebi zaštite socijalnog i zdravstvenog stanja nacije, ali može ukazivati i na neracionalnu potrošnju u sektorima koji se nisu reformirali ni restrukturirali. Značajnu stavku rashoda prema funkcijskoj klasifikaciji čine i ekonomski poslovi, pod kojima se podrazumijevaju različite državne subvencije kojima se pokušava pomoći neefikasnim sektorima. Osim za navedene namjene sredstva se mogu izdvajati i za opće javne usluge, obranu, obrazovanje, javni red i sigurnost i tako dalje (Ott et.al., 2009). No, važno je naglasiti da neki iznos dodijeljen nekom ministarstvu ne znači da se on zaista i troši u toj organizaciji za tu namjenu.

2.2.3. Riznica

Država ispunjavajući svoje opće i posebne ciljeve troši „javni novac“. Priroda tog novca zahtijeva od države da se pridržava racionalnog plana financijskog djelovanja. Osnovno je pravilo da proračun mora biti uravnotežen, odnosno da zbroj prihoda bude jednak zbroju rashoda. Dakako, da rashodi države u jednoj fiskalnoj godini mogu biti veći od prihoda, ali jedino ukoliko su pokriveni primicima od zaduživanja. Iz toga proizlazi da je uravnoteženi proračun onaj kod kojeg je zbroj prihoda i primitaka od zaduživanja jednak zbroju rashoda i otplata dugova. Budući da su prihodi i rashodi dvije suprotne kategorije nameće se potreba za povezujućim elementom sustava, odnosno riznicom. Riznica se pojavljuje kao nekakva vrsta veze između proračunskih rashoda s jedne i proračunskih prihoda s druge strane.

Državna riznica obavlja poslove koji se odnose na:

- pripremu i izvršavanje proračuna
- državno računovodstvo
- upravljanje gotovinom i javnim dugom.

Cilj državne riznice jest racionalizacija u upravljanju javnim novcem.

Sve financijske transakcije proračunskih korisnika obavljaju se preko sustava državne riznice, odnosno preko jedinstvenog računa riznice, koji se nalazi u depozitu Hrvatske narodne banke. Od 1. siječnja 2007. ukinuti su svi računi koje su proračunski korisnici imali u raznim bankama. Uveden je model upravljanja javnim izdacima na principu postojanja jednoga jedinstvenog novčanog računa preko kojeg se obavljaju sve financijske transakcije državnog proračuna.

Učinci primjene sustava državne riznice:

- racionalnije trošenje javnog novca
- smanjuje se potreba za zaduživanjem države
- poboljšana likvidnost poduzetničkog sektora.

Državna riznica podržana je informacijskom podrškom preko suvremenog financijsko - informacijskog sustava. Dizajniran je da procesira sve transakcije koje se odnose na sve faze proračunskog ciklusa. Svi proračunski korisnici povezani su u jedinstveni financijsko - informacijski sustav preko kojeg jedino i mogu obavljati transakcije (<http://www.mfin.hr/hr/drzavna-riznica>).

2.3. Procedura izrade i donošenja proračuna

Proračunski proces predstavlja sustav glavnih pravila (formalnih i neformalnih) koja omogućuju izvršnoj vlasti donošenje odluka što vode pripremi proračuna, njegovu predlaganju i prihvaćanju u Saboru te, konačno, provedbu proračuna. Proračunskim procesom država definira ukupni plan proračuna (kao planiranu razinu prihoda i rashoda), unutar kojega se donose i odluke o raspodjeli proračunskih sredstava. Raspodjelom sredstava proračunski proces postaje korisno sredstvo u osiguranju učinkovitog upravljanja državom (<http://www.ijf.hr/proracunski/II-pproces.pdf>).

U procesu pripreme i donošenja državnog proračuna najvažniji su sudionici:

- Sabor (kao zakonodavna vlast),
- Vlada (kao izvršna vlast),
- Ministarstvo financija i ostali korisnici državnog proračuna, te građani.

Sabor jest predstavničko tijelo građana, kontrolor izvršne vlasti (Vlade) i nositelj zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj. Sabor ima 21 radno tijelo, a za proračunski su proces najvažniji Odbor za zakonodavstvo i Odbor za financije i državni proračun.

Vlada je nositelj izvršne vlasti i provodi politiku koju je utvrdio Sabor. Uloga Vlade u proračunskom procesu jest predlaganje fiskalne politike i definiranje strategije državnog proračuna unutar utvrđenih gospodarskih, socijalnih i političkih ciljeva.

Vlada utvrđuje i sve potrebne mjere ubiranja prihoda te daje prijedloge raspodjele proračunskog novca za pojedine namjene i prioritete.

Ministarstvo financija pripada skupini korisnika državnog proračuna. Međutim, ovdje je važnija uloga koju Ministarstvo financija ima u proračunskom procesu. Naime, Ministarstvo financija obavlja za državu sve usluge oko primanja sredstava u proračun te plaćanja iz proračuna.

Ministarstvo financija putem svojih uprava izrađuje i kontrolira proračun, odnosno planira i prati izvršenje javnih prihoda i rashoda. Osim toga, Ministarstvo je odgovorno za prijedloge i savjete vezane za makroekonomski okvir i fiskalnu strategiju, te za prognoze pritjecanja prihoda i primitaka u državni proračun.

Korisnici državnog proračuna su sve institucije, ministarstva, državne agencije i poduzeća koji se financiraju iz državnog proračuna. U tu skupinu pripadaju i Sabor, predsjednik Republike, Vlada te Ministarstvo financija, koji su ujedno i glavni sudionici procesa izrade državnog proračuna. Proračunski se korisnici moraju koristiti proračunskim sredstvima za namjene i ciljeve zbog kojih su i osnovani. Kontrola korištenja proračunskih sredstava pojedinih proračunskih korisnika obavlja se pomoću planova u kojima su navedeni glavni programi i namjene za koje se koristi novac iz proračuna.

Živimo u državnoj zajednici u kojoj biramo svoje predstavnike vlasti. Oni odlučuju o svim važnim pitanjima u državi, pa i o proračunu. U proračun se prikupljaju velike količine novca, ali se proračunski novac i troši. Način prikupljanja i, osobito, način trošenja novca iz proračuna nije problem samo naših predstavnika u Vladi, Saboru, Ministarstvu financija i ostalim ministarstvima. Proračun je previše važan da bi bio prepušten igri pojedinih političara i interesnih skupina koje oni mogu zastupati. Građani i različite vladine i nevladine ustanove i organizacije mogu se aktivno uključiti u proračunski proces. Država troši ograničena proračunska sredstva bez ozbiljnije kontrole. Katkad ona kroz proračun financira čak i privatna poduzeća. Naši predstavnici u vlasti mogu određivati prioritete u financiranju koji ne moraju odražavati i želje nas koji smo ih izabrali. Ipak kroz medije, znanstvene institucije, nevladine ustanove te interesne skupine javnost se treba uključiti u raspravu o donošenju proračuna i dodjeli proračunskih sredstava. Interesne skupine poput organiziranih sindikata ili poslodavaca pokušavaju se, i najčešće uspijevaju, izboriti za ostvarenje svojih interesa. Stoga svatko tko upozna proračunski proces može lakše naći svoje mjesto i utjecati na dobro gospodarenje novcem iz proračuna.

2.3.1. Redoviti proračun

Prijedlog državnog proračuna s obrazloženjem predsjedniku Sabora podnosi Vlada. Zajedno s prijedlogom državnog proračuna podnosi se i prijedlog financijskog plana izvanproračunskih fondova s obrazloženjem te konačni prijedlog zakona o izvršavanju državnog proračuna. O prijedlogu državnog proračuna provodi se jedinstvena rasprava u načelu, po razdjelima i o podnesenim amandmanima u jednom čitanju. Ne može se glasovati o podnesenim amandmanima i proračunu u cjelini prije nego što proteknu tri dana od dana rasprave.

Vlada, u rokovima utvrđenim zakonom, dostavlja predsjedniku Sabora izvješća o izvršenju državnog proračuna. U raspravi o izvršenju državnog proračuna, a na osnovi dijelova ostvarenih programa radova, mogu se utvrđivati osnove politike za iduće razdoblje ili pravci za izradu proračuna, a mogu se utvrđivati i uvjeti i mjerila za financiranje zadaća državnih tijela i organizacija i za financiranje drugih potreba u državi (www.sabor.hr/drzavni-proracun). Proračun je dakle, procjena godišnjih prihoda i primitaka te utvrđeni iznos izdataka i drugih plaćanja države, odnosno lokalne jedinice koje odobrava Sabor Republike Hrvatske, u skladu s odredbama Ustava i drugih zakona.

2.3.2. Privremeni proračun

Privremeno financiranje je privremeni proračun koji vrijedi tri mjeseca, a donosi se kada Sabor ne donese proračun prije početka fiskalne godine (<http://finance.hr/privremeno-financiranje-u-republici-hrvatskoj/>).

Zakon o proračunu, članak 42. kaže ako Sabor ne donese proračun prije početka proračunske godine, privremeno se, na osnovi Odluke o privremenom financiranju, nastavlja financiranje poslova, funkcija i programa državnih tijela i drugih korisnika u visini koja je neophodna za njihovo obavljanje i izvršavanje. U tom smislu se neometano nastavlja financiranje svih državnih poslova. Nadalje, ono se obavlja razmjerno rashodima izvršenim u istom razdoblju prethodne godine, a najviše do ¼ ukupno izvršenih rashoda bez izdataka. U razdoblju privremenog financiranja financiraju se isti programi, a korisnici proračuna ne smiju povećati broj zaposlenih u odnosu na stanje 31. prosinca prethodne godine niti smiju preuzimati nove obveze.

Iz prethodno navedenog da se zaključiti kako ova ograničenja ne dozvoljavaju provođenje novih projekata i aktivnosti, a samim time i zapošljavanje novih ljudskih resursa koji bi možda bili potrebni za izvršavanje postojećih projekata i aktivnosti. Da privremeno financiranje dovodi do diskontinuiteta u planiranju i financiranju razvojnih ciljeva države potvrđuje sljedeća činjenica: Svi projekti koji su ranije ugovoreni se nastavljaju, ali su limitirani iznosom prihoda. Drugim riječima, ono što se očekuje u ta tri mjeseca jest da država ne može planirati nove aktivnosti koje bi služile njenom razvoju. Izuzetak su, dakako, projekti koji se financiraju sredstvima Europske unije.

Dobra strana privremenog financiranja jest mogućnost financiranja osnovnih aktivnosti države (plaće zaposlenih u državnim tijelima, troškovi funkcioniranja javnih tijela, troškovi ugovorenih projekata i slično) u vrijeme kada Sabor nije u mogućnosti donijeti državni proračun. Međutim, ključan nedostatak je izostanak isplate sredstava namijenjenih financiranju razvoja kao i činjenica da svaka Odluka o privremenom financiranju odražava političke ciljeve one vlasti koja je na kraju mandata.

U situacijama kada se u roku od tri mjeseca, koliko i traje privremeno financiranje, ne donese novi proračun povećaju se ionako visokih rizika u upravljanju državnim financijama.

2.3.3. Rebalans proračuna (korigirani proračun)

Rebalans proračuna zapravo obuhvaća izmjenu proračunskih iznosa odnosno njihovo smanjenje/povećanje u odnosu prema planu proračuna donesenom na početku kalendarske godine. Uglavnom proračun ide u rebalans zbog nerealnosti procjene pojedinih proračunskih prihoda, ali i potrebe povećanja pojedinih izdataka. Tako je rebalans proračuna, jednostavnije rečeno, naknadna promjena ili uravnoteživanje financijskog plana ili proračuna, zbog prihoda ili troškova većih ili manjih od planiranih.

Državni proračun, prema Zakonu o proračunu, je akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdatci države za jednu godinu. Proračun formulira Vlada, a Sabor ga potvrđuje. Proračun je neka vrsta blagajne koju pune svi građani i poduzeća (porezni obveznici), te bi mu namjena trebala biti za opće potrebe države i njenih građana.

Rebalans proračuna je ustvari ponovno uspostavljanje budžetske ravnoteže. Obavezan je to postupak u situaciji kada se ocijeni da prihodi ili rashodi odstupaju od predviđanja utvrđenih u proračunu što uzrokuje neostvarivanje jednog od najznačajnijih proračunskih načela - uravnoteženosti. Uzrok mogu biti nepredviđeni ili nerealno predviđeni rashodi, neblagovremena ili loše procijenjena naplata prihoda, kao i ekonomske ili prirodne nepogode. Rebalans proračuna donosi se po istoj proceduri kao i proračun, a samim time se prvobitni proračun stavlja van snage.

3. PRORAČUN REPUBLIKE HRVATSKE

Najkraće rečeno proračun je plan prihoda i rashoda za neko vremensko razdoblje. Dobar, svakodnevni primjer je obiteljski proračun. Svaka obitelj ima različitih potreba i želja. Za ostvarenje tih potreba i želja potreban nam je novac kojeg rijetko kad imamo dovoljno, pa je potrebe i želje neophodno usklađivati s financijskim mogućnostima. I pojedincima i obiteljima je, jednako kao i državi, preporučljivo od vremena do vremena sastavljati planove prihoda i rashoda za neko vremensko razdoblje. Upravo to su proračuni pojedinaca, obitelji ili države. Isto vrijedi i za državu.

Vlada u skladu sa svojim aktivnostima i željama za razvoj države planira prihode i rashode za iduću godinu. Država je vrlo složeni organizam i njezin je proračun složeniji od obiteljskog proračuna. No, bez obzira na jednostavnu ili složenu strukturu i veličinu brojki koje se u njemu nalaze, bit proračuna je uvijek ista – planiranje i usklađivanje prihoda i rashoda. Za planiranje, izradu i izvršenje obiteljskog proračuna sami smo odgovorni. Država je, međutim, odgovorna svojim građanima. Stoga Vlada mora uredno i redovito prikazivati detalje o prikupljanju i trošenju novca svojih građana, pa je proračun i proračunski proces koji se sastoji od planiranja, izrade, donošenja i izvršavanja proračuna vrlo formalno određen zakonom o proračunu.

U Hrvatskoj postoje, kako je već spomenuto tri razine proračuna: državni proračun, proračuni izvanproračunskih korisnika državnog proračuna te proračuni jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Svaki od tih proračuna ima vlastite prihode i rashode, no ako želimo saznati koliko je ukupno prikupljeno sredstava i kolika je ukupna javna potrošnja moramo zbrojiti sve tri razine proračuna i prikazati ih kao zbirni proračun opće države.

3.1. Porezni prihodi

Porezni prihodi su najznačajniji izvor sredstava državnog proračuna. To su prihodi od poreza na dohodak i prireza poreza na dohodak, poreza na dobit, poreza na imovinu, poreza na robu i usluge te poreza na međunarodnu trgovinu i transakcije (tj. carina i carinskih pristojbi). Pritom razlikujemo direktne poreze, tj. porez na dohodak, prirez poreza na dohodak, porez na dobit i porez na imovinu (snose ih porezni obveznici kad dio svog dohotka, dobiti ili imovine uplaćuju direktno u državni proračun) i indirektne poreze (npr. PDV i trošarine koji su uključeni u cijenu, pa iako ih u proračun uplaćuju trgovci, indirektno ih snose kupci. (Kesner-Škreb i Kuliš, 2010).

3.1.1. Porez na dohodak

Porez na dohodak definira se kao izravni porez, tj. kao porez koji se nameće izravno na dohodak osobe ili domaćinstva koje bi trebali snositi porezni teret. Porez na dohodak najtipičniji je oblik izravnih poreza, dok je porez na promet najtipičniji neizravni porez.

Porez na dohodak nameće se na oporezivi dohodak pojedinaca, obično prema progresivnim poreznim stopama. Upravo je to njegovo strukturno obilježje jedna od temeljnih vrijednosti poreza na dohodak jer se zbog tog svojstva on može dobro prilagoditi sposobnosti plaćanja pojedinaca i domaćinstva.

Kako se može dobro prilagoditi sposobnosti plaćanja, njegovom se primjenom odnosno unošenjem progresivnosti u njegov sustav može postići pravednija raspodjela dohotka nakon oporezivanja nego prije oporezivanja. Zato je on u najvećem broju zemalja jedan od osnovnih poreza čijom se progresivnosti unosi pravednost u porezni sustav. Tako se porez na dohodak sa stajališta pravednosti smatra superiornim s obzirom na ostale poreze (.Kesner-Škreb; 1997; 1998; 2000)

Obveznici poreza na dohodak su fizičke osobe koje ostvaruju dohodak iz bilo kojeg od ovih izvora:

- dohodak od nesamostalnog rada (plaće i mirovine)

- dohodak od samostalne djelatnosti koji se utvrđuje na temelju poslovnih knjiga (dohodak od obrta i s obrtom izjednačenim djelatnostima, dohodak od slobodnih zanimanja i dohodak od poljoprivrede i šumarstva)
- dohodak od imovine i imovinskih prava – dohodak ostvaren po osnovi najamnine, zakupnine, iznajmljivanja stanova, soba i postelja putnicima i turistima i organiziranja kampova, od vremenski ograničenog ustupa autorskih prava, prava industrijskog vlasništva i drugih imovinskih prava u skladu s posebnim propisima, od otuđenja (prodaja, zamjena i drugi prijenos) nekretnine i imovinskog prava u roku dvije godine od dana nabave, pod propisanim uvjetima i od otuđenja (prodaja, zamjena i drugi prijenos) više od tri nekretnine ili više od tri imovinska prava iste vrste u razdoblju od pet godina
- dohodak od kapitala (primici od dividendi i udjela u dobiti na temelju udjela u kapitalu, primici po osnovi udjela u dobiti članova uprava trgovačkih društava ostvareni putem dodjele ili opcijske kupnje vlastitih dionica, primici od izuzimanja imovine i korištenja usluga na teret dobiti tekućeg razdoblja, primici po osnovi kamata, a osobito primici od kamata na kunsku i deviznu štednju - po viđenju, oročenu ili rentnu štednju, uključujući i prinos, nagradu, premiju i svaku drugu naknadu ostvarenu iznad visine uložениh sredstava, zatim primici od kamata po vrijednosnim papirima, primici od kamata po osnovi danih zajmova i primici ostvareni na temelju podjele prihoda investicijskog fonda u obliku kamata, ako se ne oporezuju kao udjeli u dobiti na temelju podjele dobiti ili prihoda investicijskog fonda, te kapitalni dobici što su ostvareni unutar dvije godine stjecanjem i otuđenjem financijskih instrumenata i strukturiranih proizvoda - primjena od 1. siječnja 2016. godine)
- dohodak od osiguranja (primici u visini uplaćenih i porezno priznatih premija životnog osiguranja s obilježjem štednje i dobrovoljnoga mirovinskog osiguranja)
- drugi dohodak (po osnovi primitaka što se ne smatraju primicima od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti, imovine i imovinskih prava, kapitala i osiguranja) koji se ne smatra konačnim
- konačni drugi dohodak ostvaren po osnovi povrata doprinosa i razlike vrijednosti imovine i visine sredstava kojima je stečena (<https://gov.hr/moja-uprava/financije-i-porezi/porezi-i-prijava-poreza/porez-na-dohodak/430>).

3.1.2. Porez na dobit

Porez na dobit jest porez što ga trgovačka društva plaćaju na ostvarenu dobit, tj. na razliku prihoda i rashoda. Taj se porez u drugim zemljama obično naziva porezom na dohodak trgovačkih društava (*corporate/corporation income tax*), tj. pravnih osoba, za razliku od poreza na dohodak koji plaćaju fizičke osobe (*individual/personal income tax*). Hrvatska poreznopravna terminologija ne poznaje sintagmu porez na dohodak trgovačkog društva, nego se koristi izrazom porez na dobit (*profit tax*).

Četiri su temeljna elementa koji određuju karakter svakog poreza na dobit: porezna osnovica, porezni obveznik, porezna stopa i porezne olakšice. Navest ćemo te elemente hrvatskog poreza na dobit.

Poreznu osnovicu čini iskazana dobit u obračunskom razdoblju. Prema hrvatskom Zakonu o porezu na dobit (NN 115/16) porezna je osnovica dobit, tj. razlika prihoda i rashoda poduzeća propisanih zakonom. Za tuzemnoga poreznog obveznika to je ukupna dobit ostvarena u Hrvatskoj i u inozemstvu, a za inozemnog poduzetnika dobit ostvarena u Hrvatskoj.

Obveznik poreza na dobit jest:

- trgovačko društvo i druga pravna osoba koja obavlja djelatnost radi stjecanja dobiti
- tuzemna poslovna jedinica inozemnog obveznika, tj. onoga koji u Hrvatskoj nema sjedište ili upravu
- fizička osoba koja ostvaruje dohodak od obrta, slobodnih zanimanja te poljoprivrede i šumarstva ako to na vlastiti zahtjev želi biti. Ona, dakle, može izabrati da umjesto poreza na dohodak plaća porez na dobit.

Porezna stopa kojom se u početku uvođenja tog poreza, 1994. godine oporezivala poduzetnička dobit tuzemnih i inozemnih poreznih obveznika iznosila je 25%. No izmjenama krajem 1996. godine porezna je stopa povećana na 35%, kako bi bila usklađena s gornjom stopom poreza na dohodak. Novim zakonskim rješenjem nakon 1. siječnja 2001. godine stopa poreza na dobit iznosi 20%.

U hrvatskom sustavu poreza na dobit postoje mnoge porezne olakšice:

- za porezne obveznike koji obavljaju djelatnost na područjima posebne državne skrbi i na području grada Vukovara
- za korisnike slobodnih zona

- za poticanje ulaganja i poticaje zapošljavanja
- za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom
- za istraživanja, razvoj i školovanje te za stručno usavršavanje zaposlenika.

Nekoliko je pojmova koji su usko povezani s porezom na dobit, a kako su u nas malo poznati, čini se korisnim dodatno ih objasniti. To su, posebno, pojmovi dvostruko oporezivanje (*double taxation*), sustav imputacije ili sustav pripisivanja (*imputation system*), sustav odvojenih poreznih stopa (*split-rate system*), transferna cijena (*transfer pricing*), načelo nepristrane transakcije ili „načelo nadohvat ruke“ (*arm's length principle*) i stanjena kapitalizacija (Kesner-Škreb, Kuliš, 2004.) .

Postoje znatna razmimoilaženja u stajalištima o tome što je dvostruko oporezivanje, ali nedvojbeno je da do te pojave dolazi ako je na isto dobro više od jedanput naplaćen porez. Primjerice, u sustavu poreza na dobit dvostruko oporezivanje nastaje ako je propisano da trgovačko društvo treba platiti porez na svoju dobit, a njegovi dioničari pojedinačno trebaju platiti porez na dividende isplaćene iz već oporezovane dobiti. Dvostruko oporezivanje može se izbjeći ili ublažiti odobravanjem olakšice za trgovačko društvo kada ono raspodjeljuje svoju dobit na koju je već plaćen porez na razini trgovačkog društva i za koju će još porez platiti dioničari, ili odobravanjem olakšice dioničarima putem imputacijskog odbitka plaćenog poreza ili odbitka za prethodne poreze koje je već platilo trgovačko društvo.

3.1.3. Porez na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost (PDV) primjenjuje se u Hrvatskoj od 1. siječnja 1998. godine. U suglasju je sa Smjernicom EU-a 2006/112/EZ o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost, odnosno potrošnog je tipa, prema načelu odredišta isporuke, a pri obračunavanju porezne obveze primjenjuje se kreditna metoda koja omogućuje odbitak pretporeza (http://www.ijf.hr/porezni_vodic/1-08/PDV.pdf).

Zahvaljujući prije svega PDV-u, a potom i trošarinama, u hrvatskoj poreznoj strukturi prevladava model jačeg oporezivanja potrošnje. Riječ je o najizdašnjemu poreznom prihodu s najširim krugom poreznih obveznika. Stoga ne čudi što i najmanje promjene u sustavu PDV-a uvijek privlače veliku pozornost. O značenju PDV-a najbolje govori njegov 60-postotni udio u ukupnim poreznim prihodima državnog proračuna, odnosno 14-postotni udio u BDP-u.

PDV se nekoliko puta mijenjao, a mogu se očekivati promjene i u budućnosti, posebice one vezane za prilagodbe EU.

Bez obzira na to je li razlog promjena provođenje mjera tekuće fiskalne politike ili su to zahtjevi EU, kreatori fiskalne politike moraju biti krajnje oprezni pri donošenju svake odluke jer i male promjene u sustavu mogu znatno utjecati na proračunske prihode (<http://www.ijf.hr/newsletter/33.pdf>).

Neutralnost i izdašnost temeljna su obilježja PDV-a. Svojevremeno neutralnosti osigurava se optimalna alokacije resursa dok je izdašnost rezultat široke porezne osnovice, visine poreznih stopa i ograničenog broja izuzeća. Iako je od uvođenja PDV-a prošlo gotovo deset godina, broj i visina stopa PDV-a još su uvijek nezaobilazna tema brojnih rasprava i sučeljavanja fiskalnih stručnjaka, političara i javnosti. Stručnjaci preporučuju primjenu PDV-a koji u svom idealnom obliku obuhvaća široku poreznu osnovicu, mali broj stopa (idealna je jedna stopa), mali broj izuzeća, primjenu nulte stope samo za izvoz te optimalnu visinu poreznog praga za ulazak u sustav pri kojemu bi troškovi oporezivanja bili što niži.

3.1.4. Posebni porezi i trošarine

Uz PDV, oporezivanje prometa u suvremenim državama obavlja se još i posebnim porezima koji se često nazivaju trošarinama ili akcizama. Trošarinama se oporezuje promet pojedinačnih proizvoda, a spadaju u skupinu neizravnih poreza. Njihova najvažnija karakteristika je njihova fiskalna izdašnost. Posebnim porezima, odnosno trošarinama oporezuju se uglavnom proizvodi čija je potražnja relativno neelastična (alkohol, duhan, energenti). Relativno neelastična potražnja znači da uvođenje trošarina i rast cijena proizvoda neće bitno utjecati na njihovu smanjenju potrošnju. Posljednjih godina došlo je do promjena trošarinskog sustava, u kontekstu prilagodbe Europskoj uniji. U tom kontekstu posebni se porezi mogu podijeliti u dvije skupine. Prvu skupinu čine trošarine prilagođene zahtjevima EU, a drugu skupinu ostali posebni porezi na promet koji nisu u skladu s EU. Od 2010. Hrvatska je uskladila trošarinski sustav s pravnom stečevinom koja uređuje harmonizaciju trošarina u EU uvođenjem Zakona o trošarinama (NN, 22/13).

Na taj način su iznova uređene trošarine koje su već postojale u Hrvatskoj, a to su trošarine za:

1. alkohol i alkoholna pića,
2. duhanske proizvode te
3. energente (koji se koriste kao pogonsko gorivo ili kao gorivo za grijanje) i električnu energiju.

Uz navedene trošarine koje su prilagođene standardima EU, Hrvatska još primjenjuje posebne poreze na:

1. osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove,
2. bezalkoholna pića,
3. kavu,
4. luksuzne proizvode te
5. premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila.

Za razliku od ostalih poreza u Republici Hrvatskoj koji su u nadležnosti Porezne uprave, trošarine i posebni porezi u nadležnosti su Carinske uprave.

3.1.5. Porez na promet nekretnina

Porez na promet nekretnina pripada skupini imovinskih poreza. To je neizravni porez kojim se oporezuje promet nekretnina u Hrvatskoj. Pod prometom nekretnina podrazumijeva se svako stjecanje vlasništva nekretnine, a to je najčešće kupnja. No, promet nekretnina obuhvaća druge oblike stjecanja vlasništva, a to su zamjena, nasljeđivanje ili darovanje. Pod 23 nekretninom se smatraju poljoprivredno ili građevno zemljište, građevine (kuće, zgrade, garaže, itd.). Porezni obveznik je stjecatelj nekretnine. Iznimka u ovom slučaju je prvi nasljedni red (bračni drug ili djeca) koji nekretninu stječu nasljeđivanjem ili darovanjem. Porezna osnovica je tržišna vrijednost nekretnine u trenutku nastanka porezne obveze, odnosno cijena nekretnine koja se može postići na tržištu u trenutku nastanka porezne obveze. Porezna obveza nastaje u trenutku sklapanja ugovora o kupnji, nasljedstvu ili darovanju nekretnine. Porez na promet nekretnina plaća se po stopi od 5% (Šimurina et. al., 2012.).

Obveznik poreza na nekretnine je dakle, stjecatelj nekretnine u Republici Hrvatskoj kad se na takvo stjecanje ne plaća porez na dodanu vrijednost.

Porez na dodanu vrijednost se plaća kad isporučitelj koji je upisan u registar obveznika PDV-a isporučuje, to jest prodaje, daruje, ili na neki drugi način prenosi vlasništvo građevinskog zemljišta i građevina, ili njihovih dijelova (i zemljišta na kojima su izgrađene), ako su te građevine i njihovi dijelovi nastanjeni ili korišteni manje od 2 godine.

U svim drugim slučajevima oporezivanje prometa nekretnina porezni obveznik je stjecatelj nekretnine, bez obzira na vrstu zemljišta i vrijeme nastanjenosti ili korištenja građevina i njihovih dijelova (https://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Prirucnici_brosure/Nekretnine_159.pdf).

3.1.6. Carine

Carine se ubrajaju u jedan od najstarijih poreznih oblika, a sam naziv dobile su po tome što su u prošlosti bile prihod cara ili kralja, koji ih je koristio uglavnom za financiranje vlastitih potreba ili eventualno ratova. Carine su nekada bile vrlo važan i izdašan porezni oblik kojim se oporezivao prelazak robe preko međudržavnih granica. Danas su manje važan porez iz razloga što se nastoji na globalnoj razini, a i na regionalnim razinama, ukinuti prepreke za slobodan protok roba. Uglavnom definiraju kao porez koji se naplaćuje na uvoz, a pripada skupini neizravnih poreza. Drugim riječima, carine su namet koji se ubire na dobra što ulaze u zemlju ili usluge koje nerezidenti pružaju rezidentima. Carine se uvode radi prikupljanja prihoda ili zaštite domaće proizvodnje (<http://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/pojmovnik-javnih-financija/15/porezi/279/carine/282/>). Carine predstavljaju prihod državnog proračuna, a propisi koji su vezani uz oporezivanje carinama primjenjuju se na cijelom teritoriju Republike Hrvatske. Carinski dug predstavlja obvezu carinskog dužnika da za određenu robu plati svotu uvozne ili izvozne carine koja je utvrđena propisima, te je formalno jednak iznosu carine, ali u praksi predstavlja zbroj uvozne carine, PDV-a i posebnih poreza (<http://www.ijf.hr>).

3.2. Neporezni prihodi

U neporezne prihode spadaju sva nepovratna plaćanja državi, poput dobiti od javnih i državnih poduzeća te od Hrvatske narodne banke. U neporezne se prihode ubrajaju i upravne pristojbe, novčane kazne za kaznena djela te ostali prihodi poput prihoda od državne uprave, naknade za ceste i sl. Neporezni prihodi ne čine znatniji iznos u proračunu. Primjerice, prema planu za 2000. godinu u ukupnim prihodima proračuna sudjelovali su sa samo 4 % (<http://www.ijf.hr/proracunski/I-proracun.pdf>).

3.3. Doprinosi

Doprinosi su nakon poreza najizdašniji javni prihod, a po karakteristikama su najbliži porezima, no ne zadovoljavaju sve karakteristike koje su navedene kao bitna obilježja poreza. Doprinosi se razlikuju od poreza u tome što su oni destinirani prihod države, a to znači da je njihova namjena trošenja unaprijed određena. Doprinosi se plaćaju za socijalno osiguranje, mirovinsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i zapošljavanje. Do nesporazuma često dolazi zbog doprinosa za obvezna osiguranja koji čine oko 35% ukupnih prihoda poslovanja, te su uz poreze najvažniji izvor prihoda državnog proračuna. Za razliku od poreza na dohodak i prireza poreza na dohodak, koji u Hrvatskoj u usporedbi s drugim zemljama i nisu naročito visoki, upravo obvezni doprinosi značajno opterećuju plaće radnika i jedni su od najviših u svijetu (<http://www.ijf.hr/proracunski/2009.pdf>).

3.4. Pristojbe

Pristojba ili taksa je propisan iznos koji se plaća prilikom obavljanja administrativnog posla. Pristojbe su jedan od najstarijih fiskalnih oblika. Poznate su već u starom vijeku. Osnovna karakteristika je da je to onaj iznos novaca koji se plaća kao ekvivalent za učinjenu uslugu. Usluge čini državna administracija ili druga tijela fizičkim ili pravnim osobama.

Plaćanje pristojbi odvojilo se od izravnog obavljanja usluge, tako da službenik samo provjerava je li pristojba plaćena. Pristojbe se obično plaćaju kupnjom pristojbenih (taksenih) maraka koje emitira nositelj fiskalne vlasti. Prihodi od pristojbi obično su prihod proračuna (budžeta), ali mogu biti i izravan prihod određenih korisnika. Određene pristojbe mogu se plaćati i u gotovu novcu. Mogu se propisivati određena oslobođenja od plaćanja pristojbi.

Pristojba može biti:

- osobna → propisuje se radi socijalnih razloga, i
- predmetna → vezana je za radnje koje su od interesa da se obavljaju.

3.5. Kazne donacije i pomoći

Kazne, donacije i pomoći također predstavljaju javne prihode koje susrećemo u svim suvremenim državama, ali kao minoran javni prihod. Pomoći su prihod koji država može dobiti od različitih međunarodnih organizacija ili inozemnih vlada, dok donacije ili darovi mogu biti primljeni i od fizičkih osoba i to u novčanom obliku ili pak u vidu neke umjetničke zbirke ili tome slično. Primanje donacija i pomoći obično je povezano uz neke izvanredne situacije poput velikih prirodnih katastrofa ili rata.

4. RASHODI DRŽAVNOG PRORAČUNA

Rashodi (engl. *expenses*, njem. *Kosten*, *Aufwendungen*, *Ausgaben*, *Auslagen*), svi troškovi sadržani u prodanim učincima tj. proizvodima i uslugama, kao i troškovi koji terete ukupan prihod u obračunskom razdoblju u kojem su nastali (troškovi razdoblja). U rashode se nadalje ubraja smanjenje sredstava i povećanje obveza radi stvaranja prihoda (www.poslovni.hr).

Važno je da se pozicije (stavke) na koje je podijeljena rashodna strana proračuna ne mijenjaju radikalno svake godine, kao što se u posljednje vrijeme događalo: jedne je godine stavka tu, druge je godine nema, pa je teško ustanoviti je li rashod o kojemu je riječ bio jednokratni ili je sad skriven pod nekom drugom stavkom. Pri analizi realnosti planiranja proračunskih rashoda za sljedeću godinu važno je uočiti trendove smanjivanja ili povećavanja pojedinih stavaka, što je moguće, ili barem lakše, ako se isti rashodi vode svake godine pod istom pozicijom. Bilo kako bilo, proračun je u dijelu rashoda podijeljen na niz pozicija (stavaka) i računa koje valja pomno istražiti i iz kojih bi se trebalo vidjeti kamo novac odlazi. Rashodi proračuna podijeljeni su na tekuće, kapitalne i “posudbe umanjene za otplate”.

ukupno svi izvori		Izvršenje 2015.	Tekući plan 2016.	Indeks 16./15.	Prijedlog 2017.	Indeks 17./16.	Projekcija 2018.	Indeks 18./17.	Projekcija 2019.	Indeks 19./18.
UKUPNO		118.607.849.059	121.719.934.229	102,62	128.389.539.569	105,48	132.977.115.717	103,57	136.242.905.474	102,46
- 3	Rashodi poslovanja	115.455.805.551	118.370.744.397	102,52	124.395.644.703	105,09	129.325.644.108	103,96	132.608.287.819	102,54
31	Rashodi za zaposlene	25.036.504.171	25.679.892.277	102,57	26.381.844.136	102,73	26.802.347.363	101,59	27.083.499.793	101,05
32	Materijalni rashodi	11.040.524.655	11.615.779.899	105,21	12.298.367.668	105,88	12.531.204.797	101,89	12.488.480.836	99,66
34	Financijski rashodi	10.966.439.027	10.725.060.779	97,80	10.960.906.168	102,20	11.286.387.466	102,97	11.365.792.067	100,70
35	Subvencije	6.425.995.773	6.121.448.451	95,26	6.508.558.098	106,32	6.409.148.605	98,47	6.611.024.148	103,15
36	Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna	11.603.012.347	13.449.438.603	115,91	15.779.558.162	117,33	18.181.750.432	115,22	18.959.739.364	104,28
37	Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	45.368.369.701	45.184.904.211	99,60	46.141.802.423	102,12	47.573.648.106	103,10	48.444.138.937	101,83
38	Ostali rashodi	5.014.959.876	5.594.220.177	111,55	6.324.608.048	113,06	6.541.157.339	103,42	7.655.612.674	117,04
- 4	Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	3.152.043.508	3.349.189.832	106,25	3.993.894.866	119,25	3.651.471.609	91,43	3.634.617.655	99,54

Slika 3: Prikaz rashoda državnog proračuna 2017. – 2019.

Izvor: <https://vlada.gov.hr>

Rashodi Državnog proračuna u Republici Hrvatskoj uključuju čitav niz stavki – od financiranja komunalne infrastrukture, vojske i policije, pa do znanosti i obrazovanja. U strukturi ukupnih rashoda, kako je prikazano na prethodnoj slici, naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade predstavljaju najveću stavku i najvećim dijelom odnose se na rashode za isplatu mirovina i zdravstvenu skrb. Veliku stavku na rashodnoj strani čine i rashodi za zaposlene koji obuhvaćaju plaće i ostale rashode za zaposlene te doprinose na plaće.

Materijalni rashodi uključuju naknade troškova zaposlenima, rashode za tekuće i investicijsko održavanje, uredski materijal, energiju, vojnu opremu i sl.

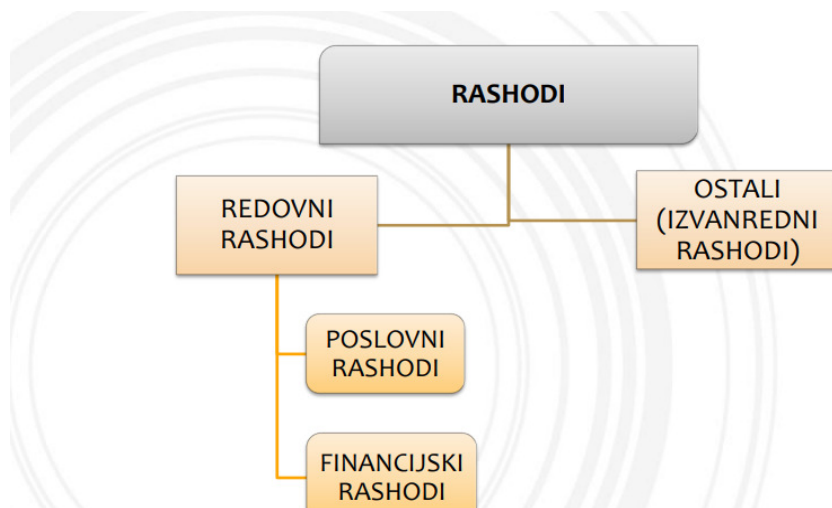
Financijski rashodi odnose se na kamate za izdane vrijednosne papire, kamate za primljene zajmove i ostale financijske rashode te se njihove projekcije rade u skladu s dospijećima budućih plaćanja.

Subvencije su tekuća nepovratna sredstva koja država daje poduzećima kako bi poticala njihovu proizvodnju, kompenzirala njihove gubitke, održavala niže cijene određenih proizvoda i sl. Riječ je o provođenju određenih mjera ekonomske i socijalne politike države.

Pod ostalim rashodima uključuju se tekuće i kapitalne donacije, kazne, penali i naknade šteta, izvanredni rashodi i kapitalne pomoći. Najveći dio ove skupine usmjerava se za financiranje tekućih i kapitalnih ulaganja u kulturi, regionalnom razvoju, prometnoj infrastrukturi, znanosti i turizmu (Jeličić, 1966.).

4.1. Redoviti i izvanredni rashodi

Rashodi su smanjenja ekonomskih koristi kroz obračunsko razdoblje u obliku odljeva ili iscrpljenja imovine ili stvaranja obveza što za posljedicu ima smanjenje glavnice, osim onog u svezi s raspodjelom sudionicima u glavnici (Burian et. al., 2004.).

Slika 4: Struktura redovitih i izvanrednih rashoda

Izvor: <http://www.efzg.unizg.hr>

Redovni rashodi nastaju kao rezultat obavljanja osnovne djelatnosti poduzeća i njihova visina ovisi o obujmu i vrsti djelatnosti. Tu spadaju troškovi proizvodnje nastali zbog stvaranja učinaka, rashodi nabave trgovačke robe, administrativni rashodi i drugi rashodi nužni za odvijanje osnovnih radnih procesa, zatim rashodi nabave i prodaje (ako se posebno računovodstveno obuhvaćaju), te naknadne korekcije troškova koje se smatraju rashodima poslovanja.

Izvanredni rashodi nastaju kao rezultat neplaniranog smanjenja poslovne imovine ili neplaniranog povećanja obveza. Najčešće nastaju kao rezultat neracionalnosti iz prethodnog razdoblja ili zbog utjecaja iz okoline (ne nastaju prilikom stvaranja učinka). To znači da ne dovode do stvaranja novih vrijednosti, a utječu na smanjenje rezultata poslovanja (<http://www.poslovni.hr/leksikon/rashodi-1502>).

4.2. Produktivni i neproduktivni rashodi

Podjela rashoda na produktivne odnosno na proizvodne i na transferne spada u klasifikacije novijeg datuma, a vezana je za jačanje državnog intervencionizma, odnosno za jačanje ekonomskih i socijalnih funkcija suvremene države.

U prvu grupu javnih rashoda tj. proizvodne javne rashode treba uvrstiti dvije osnovne grupe:

- realni javni rashodi i
- investicijski i kapitalni javni rashodi (Burian et.al., 2004).

Realni javni rashodi predstavljaju rashode kojima država pribavlja produktivne usluge i dobra, plaća službenike i radnike i kupuje materijalna dobra. U ovu grupu javnih rashoda spadaju tradicionalni administrativni rashodi države, kao što su vojska, administracija i sl. Međutim, investicijski ili kapitalni javni rashodi predstavljaju rashode kojima odgovara protuvrijednost dobivena u ekonomskim dobrima koja će kasnije donositi prihode. Drugim riječima, investicijski rashodi dovode do direktnog ili indirektnog povećanja društvenog proizvoda (izgradnja privrednih objekata, komunalnih objekata itd).

U drugu grupu javnih rashoda spadaju transferni javni rashodi koji se karakteriziraju time što se njima ne stvaraju nova ekonomska dobra, niti se njima uvećava društveni proizvod. Oni vrše samo preraspodjelu već stvorenog društvenog proizvoda, i to tako što prenose (transferiraju) financijska sredstva od jednog dijela stanovništva ili privrede, nekom drugom dijelu stanovništva ili privrede. Tipičan primjer transfernih javnih rashoda predstavljaju isplate socijalne pomoći, pomoć nezaposlenima, penzije, subvencije i kamate državnih zajmova. Navedena podjela vezana je za prodiranje aktivnosti države u domenu privrednih aktivnosti, odnosno osnivanje državnih privrednih poduzeća. Po ovoj klasifikaciji produktivni javni rashodi su oni koji dovode do stvaranja prihoda tj. gdje su prihodi veći od rashoda. Oni mogu biti direktno i indirektno produktivni. Javni rashodi su direktno produktivni ako neposredno dovode do povećanja privrednih kapaciteta, odnosno porasta prihoda. Javni rashodi su indirektno produktivni ako na posredan način utiču na povećanje privrednih kapaciteta, odnosno porasta prihoda (Bičanić et.al, 2009.).

Nasuprot prethodno definiranim produktivnim javnim rashodima stoje neproduktivni javni rashodi. Ovi rashodi državi ne donose nikakve prihode. Klasičan primjer koji ilustrira takve javne rashode jesu rashodi za vojsku i administraciju.

4.3. Odgodivi i neodgodivi rashodi

Podjela na neodgodive i odgodive rashode vrši se sa aspekta vremena kada je njihovo izvršenje planirano, odnosno predviđeno. Analogno tome, neodgodivi su oni javni rashodi koje država mora izvršiti upravo u onom času kada je njihovo izvršenje i planirano. S druge strane, odgodivi javni rashodi su oni koje država može odgoditi na izvjesno vrijeme, s tim što odgađanjem izvršenja javnog rashoda ne smije ugroziti ostvarenje zadataka zbog kojih je državni organ osnovan (Šimurina et.al., 2012.).

4.4. Rashodi središnjih, regionalnih i lokalnih tijela

Podjela javnih rashoda prema subjektu trošenja ogleda se u njihovoj podjeli na javne rashode koje vrši država (centralni nivo) i na javne rashode koje vrši neko uže regionalno ili lokalno tijelo. Ova podjela ima posebnog značaja u složenim, federativno organiziranim državama. Ključni problem u ovim državama sastoji se u podjeli nadležnosti (funkcija). Naime, za složene države od posebnog je značaja izučavanje odnosa koji postoje između veličine rashoda centralnih i lokalnih organa. Analogno tome, svaki proces decentralizacije po logici stvari, mora biti istovremeno praćen i procesom povećanja učešća užitih društvenopolitičkih zajednica u ukupnim sredstvima koja su namijenjena za javne rashode. U vezi s tim, treba imati u vidu činjenicu da problematika javnih rashoda u složenim državama proističe iz same činjenice da su dijelovi pravilu različiti i to gledano sa više aspekata. Otuda, na ovoj osnovi najčešće i nastaju određeni problemi. Naime, postavlja se pitanje što uzimati kao kriterij kod određivanja visine javnih rashoda – da li to treba da bude samo financijski kriterij ili i kriterij potreba za javnim uslugama (Šimurina et.al., 2012.).

Dakle, ovisno o tijelima koja financiraju javne rashode možemo ih podijeliti na one koje financiraju centralna tijela i one o čijem se financiranju brinu uže teritorijalne jedinice. Rashodi koje financiraju centralna tijela su npr. vojni rashodi, a rashodi lokalnih tijela su npr. komunalni rashodi. Neki od javnih rashoda mogu biti rashodi kako centralnih tako i lokalnih tijela npr. rashodi za obrazovanje, rashodi zdravstvenih usluga itd.

4.5. Osobni i materijalni rashodi

Osobni i materijalni rashodi podijeljeni su prema namjeni trošenja. Osobni su rashodi izdatci države koje ona čini prilikom isplate plaća, zarada, nagrada, mirovina, invalidnina, raznih oblika pomoći i dr. pojedinim osobama. Materijalni rashodi su izdatci koje država čini prilikom nabave određenih pokretnih predmeta i nepokretne imovine, te raznih prava, a koje mora učiniti prilikom izvršenja zadataka i mjera iz svoje nadležnosti (Nikolić N. (1999.): Počela javnog financiranja, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, str.58).

4.6. Novčani i naturalni rashodi

Novčani i naturalni rashodi su najstarija vrsta javnih rashoda. Javni rashodi predstavljaju novčane tokove. Iz toga proizlazi njihova novčana priroda. Ali osim novčanih prihoda mogu se javiti i naturalni javni rashodi. U današnjim gospodarstvima oni se rijetko javljaju, a kada se pojave popraćeni su izvanrednim stanjima kao što je primjerice rat (Nikolić, 1999.).

4.7. Investicijski i transferni rashodi

Rashodi koji dovode do direktnog ili indirektnog povećanja bruto društvenog proizvoda (BDP-a) nazivaju se investicijski rashodi, oni uključuju rashode za npr. izgradnju gospodarskih objekata, komunalnih objekata i sl.

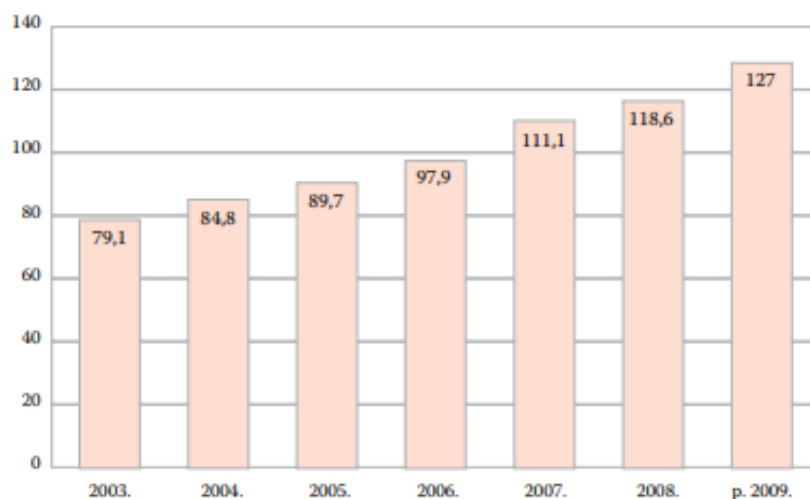
Kada je riječ o transfernim rashodima tada se ne stvaraju nova materijalna dobra niti se utječe direktno na povećanje BDP-a., već se tim rashodima provodi nova preraspodjela BDP-a, odnosno imovine, na način da se prenosi kupovna snaga od jednog subjekta na druge subjekte u nekoj zemlji. Najbolji primjer transfernih rashoda jest oporezivanje, kada se ubiru novčana sredstva od poreznih obveznika - time se smanjuje njihova ekonomska, odnosno kupovna moć, ali država s tako ubranim sredstvima povećava kupovnu moć drugim subjektima. Transferni rashodi su npr. isplate socijalne pomoći, mirovine, invalidnine, pomoći nezaposlenima, kamate državnih zajmova, stipendije i sl. (Jeličić, 1966.).

4.8. Javni rashodi u republici Hrvatskoj

Da bismo mogli vidjeti tko, gdje i na što troši prikupljene prihode, svi bi se rashodi u državnom proračunu trebali prikazivati na više načina. Tako postoje, ali ne uvijek, ne za sve razine i često sa znatnim vremenskim zaostatkom (Bičanić et al., 2009.):

- ekonomska klasifikacija po ekonomskoj namjeni rashoda (primjerice naknade zaposlenima, subvencije, socijalne naknade);
- funkcijska klasifikacija po namjeni rashoda (primjerice obrana, zdravstvo, obrazovanje);
- programska klasifikacija po programima, aktivnostima i projektima (primjerice programi zaštite okoliša, informatizacije, pomoći poduzetništvu),
- organizacijska klasifikacija po organizacijskim jedinicama (primjerice Sabor, Vlada, ministarstva, državni zavodi i sl.),
- klasifikacija po izvorima financiranja koja prikazuje izvore (primjerice porezi, doprinosi, namjenski prihodi, donacije) te
- lokacijska klasifikacija po teritorijalnim cjelinama (primjerice državama, županijama, gradovima, općinama, područjima posebne državne skrbi).

Slika 5: Ukupni javni rashodi u Republici Hrvatskoj od 2003. – 2009. godine

Slika 5: Ukupni javni rashodi u Republici Hrvatskoj od 2003. – 2009. godine

Izvor: <http://www.ijf.hr/proracunski/2009.pdf>

Kako je vidljivo sa gornjeg prikaza rashodi iz godine u godinu rastu, pa su od 2003. godine narasli na gotovo 127 mlrd. kuna 2009. godine, što je povećanje od oko 62%.

Brojni su uzroci tako velikog rasta rashoda – posljedice rata, nepovoljna demografska situacija, nevoljkost i političara i građana da se poduzmu ozbiljne strukturne reforme i fiskalna konsolidacija, ali najvažniji su svakako prespora reforma javne uprave, neodrživi mirovinski i zdravstveni sustav te prespora privatizacija.

Sve je to rezultiralo visokim rashodima za zaposlene u javnom sektoru, visokim socijalnim naknadama i visokim subvencijama u privatnim i javnim poduzećima. Kako su povećani rashodi uvelike financirani zaduživanjem, tako se tom rastu rashoda pridružuju i značajni iznosi kamata.

5. KLASIFIKACIJA DRŽAVNOG PRORAČUNA

Proračun nije samo pregled prihoda i rashoda, on je prije svega odraz programa rada Vlade i treba doprinositi održavanju ukupne gospodarske ravnoteže uvažavanjem ciljeva alokacijske, distribucijske i stabilizacijske politike (Brümmerhoff, 2000.).

Ciljevi sustava proračuna proizlaze iz ciljeva navedenih ekonomskih politika:

1. Alokacija ili dodjela javnih dobara građanima- putem poreza, такси i ostalih instrumenata se određena količina novca iz privatnog sektora preusmjerava državi kako bi ona mogla proizvoditi javna dobra koja se zbog nesavršenosti ne mogu osigurati na tržištu.
2. Preraspodjela bogatstva, odnosno dohotka- novac se putem doprinosa i mirovina „pretače“ od ekonomski snažnijih ka ekonomski slabijim građanima, a različitim vrstama dotacija on se usmjerava iz visokorazvijenih regija niže razvijenim regijama.
3. Stabilizacijski cilj koji podrazumijeva stalnu brigu države za osiguranjem poželjne razine zaposlenosti i niske stope inflacije (Institut za Javne financije, 2003).

Temeljna funkcija proračuna kao izvora financiranja javnog sektora je utvrditi financijske potrebe, i predložiti načine njihova pokrivanja (Brümmerhoff, 2000.). No, funkcije i važnost proračuna mijenjale su se u skladu s razvojem financijske znanosti.

Klasičari i liberali su se zalagali za neutralnost proračuna, odnosno proračun nije trebao biti ništa više od običnog obračunskog instrumenta. Zahtijevali su da proračun bude uravnotežen i što manji te kao takav da ne uzrokuje nikakve poremećaje.

S vremenom proračun dobiva sve više na važnosti te on biva instrument koji se može i treba upotrijebiti da bi se njime vodila određena politika, dakle da ga se uporabi za postizanje željenog cilja (Jelčić, 2001.). Na primjer javni sektor putem proračuna sve češće utječe na privatnu potražnju i investicije pomoću zajmova iz centralne banke i na taj način daje dodatnu „injekciju“ gospodarstvu kada je to potrebno.

Danas, uloga proračuna je da:

- prikazuje najvažnije ciljeve države u fiskalnoj godini,
- služi kao instrument kojim država utječe na ekonomsko stanje zemlje,
- služi kao sustav kontrole prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava (Institut za Javne financije, 2003).

Glavni sudionici proračunskog procesa u Republici Hrvatskoj su Hrvatski sabor koji kao najviše zakonodavno tijelo usvaja proračun, Vlada kao glavni nositelj izvršne vlasti predlaže i izvršava proračun, Ministarstvo financija koje sudjeluje u svim fazama pripreme i izvršenja proračuna te korisnici proračuna koji u procesu javnog izbora odlučuju o proračunskoj politici u najširem smislu te riječi (Jurković, 2002.).

Proračunski ciklus započinje postupcima pripreme i izrade proračuna koji se mogu podijeliti u nekoliko faza.

U prvoj fazi pripreme formuliraju se ciljevi koji se žele ostvariti primjenom proračuna. Ciljevi mogu biti različiti, na primjer smanjenje nezaposlenosti, stabilnost cijena, utvrđena visina budžetskog deficita i način njegova pokrivanja itd.

U drugoj fazi korisnici proračuna planiraju rashode koji će nastati kao rezultat obavljanja poslova iz njihove nadležnosti.

Treća faza pripreme proračuna jest ona u kojoj se prikupljaju, analiziraju i preispituje osnovanost i mogućnost podmirenja zahtjeva za sredstvima pojedinih resora ili ministarstava.

Zatim slijedi faza usklađivanja zahtjeva, prijedloga, stavova pojedinih resora s raspoloživim mogućnostima koje su određene planiranim proračunskim prihodima.

Nakon što su zahtjevi usklađeni s mogućnostima Vladi se dostavlja nacrt proračuna uz financijsko izvješće u kojem ministar financija izlaže stanje i prognozu kretanja javnih financija u okviru ukupnih gospodarskih kretanja.

Ukoliko Vlada prihvati nacrt proračuna u nepromijenjenom obliku on postaje prijedlog proračuna za sljedeću proračunsku godinu (Jelčić, 2001.).

„Proračunske klasifikacije čine okvir kojim se iskazuju i sustavno prate prihodi i primici te rashodi i izdaci po nositelju, cilju, namjeni, vrsti, lokaciji i izvoru financiranja. Proračuni i proračunski korisnici dužni su u procesima planiranja, izvršavanja, računovodstvenog evidentiranja i izvještavanja iskazivati prihode i primitke te rashode i izdatke prema proračunskim klasifikacijama u skladu s odredbama Zakona o proračunu i ovoga Pravilnika.“ (Pravilnik o proračunskim klasifikacijama NN 26/10 i 120/13).

Proračunske klasifikacije jesu:

1. organizacijska,
2. programska,
3. funkcijska,
4. ekonomska i
5. lokacijska klasifikacija te
6. izvori financiranja.

Organizacijska klasifikacija sadrži povezane i međusobno usklađene (hijerarhijski i s obzirom na odnose prava i odgovornosti) cjeline proračuna i proračunskih korisnika koje odgovarajućim materijalnim sredstvima ostvaruju postavljene ciljeve. Programska klasifikacija sadrži rashode i izdatke iskazane kroz aktivnosti i projekte, koji su povezani u programe temeljem zajedničkih ciljeva. Funkcijska klasifikacija sadrži rashode razvrstane prema njihovoj namjeni. Ekonomska klasifikacija sadrži prihode i primitke po prirodnim vrstama te rashode i izdatke prema njihovoj ekonomskoj namjeni.

Lokacijska klasifikacija sadrži rashode i izdatke razvrstane za Republiku Hrvatsku i za inozemstvo. Izvori financiranja sadrže prihode i primitke iz kojih se podmiruju rashodi i izdaci određene vrste i namjene (Bičanić et al., 2009.).

Proračunske se klasifikacije sastoje od jedne ili više razina, oznaka i naziva.

Organizacijska klasifikacija uspostavlja se definiranjem razdjela, glava i proračunskih korisnika. Razdjel je organizacijska razina utvrđena za potrebe planiranja i izvršavanja proračuna, a sastoji se od jedne ili više glava. Status razdjela državnog proračuna dodjeljuje se ministarstvima i onim proračunskim korisnicima državnog proračuna koji su izravno odgovorni Hrvatskom saboru ili predsjedniku Republike Hrvatske.

Status razdjela proračuna jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave može se dodijeliti izvršnom tijelu, predstavničkom tijelu i upravnim tijelima. Glava je organizacijska razina utvrđena za potrebe planiranja i izvršavanja proračuna, a sastoji se od jednog ili više proračunskih korisnika (Pravilnik o proračunskim klasifikacijama NN 26/10 i 120/13).

Programska klasifikacija uspostavlja se definiranjem programa, aktivnosti i projekata, a kod državnog proračuna i definiranjem glavnih programa. Glavni program sastoji se od programa usmjerenih ispunjenju ciljeva iz Strategije Vladinih programa za trogodišnje razdoblje.

Program je skup neovisnih, usko povezanih aktivnosti i projekata usmjerenih ispunjenju zajedničkog cilja. Program se sastoji od jedne ili više aktivnosti i/ili projekata, a aktivnost i projekt pripadaju samo jednom programu.

Aktivnost je dio programa za koji nije unaprijed utvrđeno vrijeme trajanja, a u kojem su planirani rashodi i izdaci za ostvarivanje ciljeva utvrđenih programom. Projekt je dio programa za koji je unaprijed utvrđeno vrijeme trajanja, a u kojem su planirani rashodi i izdaci za ostvarivanje ciljeva utvrđenih programom. Projekt se planira jednokratno, a može biti tekući ili kapitalni. Provedbom tekućeg projekta imovina se ne povećava, a kapitalni projekt podrazumijeva ulaganje u povećanje imovine (Pravilnik o proračunskim klasifikacijama NN 26/10 i 120/13).

Brojčane oznake i nazivi funkcijske klasifikacije preuzeti su iz međunarodne klasifikacije funkcija države (COFOG) Ujedinjenih naroda – Klasifikacija rashoda u skladu s namjenom, nalaze se u prilogu i sastavni su dio ovoga Pravilnika. Brojčane oznake funkcijske klasifikacije razvrstane su u razrede, skupine i podskupine.

Razvrstavanje rashoda prema namjeni ima hijerarhijsku strukturu s tri razine:

1. prva razina sastoji se od dvoznamenkastog broja u rasponu od 01 do 10 za razred,
2. druga razina sastoji se od troznamenkastog broja; prve dvije znamenke označavaju pripadnost razredu, treća je znamenka u rasponu od 1 do 9 za skupinu,
3. treća razina sastoji se od četveroznamenkastog broja; prve tri znamenke označavaju pripadnost skupini, četvrta je znamenka u rasponu od 0 do 9 za podskupinu.

Brojčane oznake funkcijske klasifikacije vežu se uz rashode iskazane prema računima ekonomske klasifikacije svake aktivnosti ili projekta (Pravilnik o proračunskim klasifikacijama NN 26/10 i 120/13).

Ekonomska klasifikacija prikaz je prihoda i primitaka po prirodnim vrstama te rashoda i izdataka prema ekonomskoj namjeni kojoj služe.

Računi ekonomske klasifikacije razvrstani su u razrede, skupine, podskupine, odjeljke i osnovne račune, a za dodatne potrebe mogu se otvarati analitički računi.

Računi ekonomske klasifikacije odgovaraju računima Računskog plana za proračunsko računovodstvo, razreda 3 – 8 (osim skupina računa 39, 49, 59, 69, 79 i 89) i njima pripadajućim podskupinama, odjeljcima i osnovnim računima.

Rashodi i izdaci razvrstavaju se prema lokacijskoj klasifikaciji za Republiku Hrvatsku i za inozemstvo.

Brojčane oznake lokacijske klasifikacije za županije, gradove i općine određuje Državna geodetska uprava, a nazivi se preuzimaju iz Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj. Brojčane oznake lokacijske klasifikacije za Republiku Hrvatsku i za inozemstvo utvrđuje Ministarstvo financija u uputama za izradu prijedloga proračuna. Brojčane oznake lokacijske klasifikacije vežu se u procesu planiranja uz brojčanu oznaku aktivnosti ili projekta, ako je moguće uspostaviti jednoznačnu vezu. U suprotnom, vežu se uz svaku transakciju odnosno poslovni događaj u procesu izvršavanja (Pravilnik o proračunskim klasifikacijama NN 26/10 i 120/13).

Izvore financiranja čine skupine prihoda i primitaka iz kojih se podmiruju rashodi i izdaci određene vrste i utvrđene namjene. Prihodi i primici planiraju se, raspoređuju i iskazuju prema izvorima iz kojih potječu. Rashodi i izdaci planiraju se, izvršavaju i računovodstveno prate prema izvorima financiranja.

Izvori financiranja jesu (Bičanić et al., 2009.):

- opći prihodi i primici,
- doprinosi,
- vlastiti prihodi,
- prihodi za posebne namjene,
- pomoći, donacije,
- prihodi od prodaje ili zamjene nefinancijske imovine,
- naknade s naslova osiguranja i
- namjenski primici.

6. PRORAČUN IZVANPRORAČUNSKIH FONDOVA

Izvanproračunski fondovi su pravne osobe koje se financiraju iz namjenskih poreza odnosno doprinosa i/ili neporeznih prihoda. U Republici Hrvatskoj to su Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Fond doplatka za djecu, Fond za regionalni razvoj, Fond za zapošljavanje te Hrvatske vode (Bičanić et al., 2009.).

Izvanproračunski korisnici državnog proračuna su izvanproračunski fondovi, trgovačka društva i druge pravne osobe u kojima država ima odlučujući utjecaj na upravljanje, ali imaju i znatan stupanj autonomije koja uključuje samostalno odlučivanje o dijelu prihoda i rashoda. Svaki izvanproračunski korisnik državnog proračuna ima zaseban proračun i zbog toga se u mnogim zemljama prihodi i rashodi tih korisnika ne prikazuju u državnom proračunu. U Hrvatskoj su, radi učinkovitijeg upravljanja novcem glavnih izvanproračunskih korisnika (HZMO, HZZO i HZZ) njihovi prihodi i rashodi od 2007. uključeni u državni proračun (<http://www.ijf.hr/proracunski/2009.pdf>).

Dakle, najznačajnija karakteristika izvanproračunskih korisnika jest da su oni zasebne pravne osobe koje iz svojih proračuna, koji se još nazivaju i financijski planovi, financiraju određene javne potrebe poput izgradnje cesta ili opskrbe vodom. Najčešći razlog njihova osnivanja je želja da se osigura izvor financiranja za određenu namjenu kako se ne bi dogodilo da se prilikom izglasavanja državnog proračuna, zbog pritiska određenih interesnih skupina, ne osigura dovoljno prihoda za tu svrhu.

Zbog toga je, primjerice, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje dugo bio izvanproračunski korisnik, jer se smatralo da se bez obzira na pritiske sredstva za mirovine uvijek moraju osigurati (Burian et.al, 2004.).

Izvanproračunski korisnici se financiraju iz namjenskih prihoda, ali i iz proračunskih sredstava. Namjenski prihod podrazumijeva da je riječ o prihodu za koji je unaprijed definirano u koje se svrhe smije utrošiti (primjerice prihodi od doprinosa za zdravstveno osiguranje moraju se trošiti za zdravstvo).

Ono što je za državu proračun, to je za izvanproračunskog korisnika financijski plan. Izvanproračunski korisnici izrađuju svoje financijske planove usporedno s izradom državnog proračuna. Svaki izvanproračunski korisnik sastavlja svoj prijedlog financijskog plana za sljedeću godinu i dostavlja ga nadležnom ministarstvu koje ga zajedno sa svojim financijskim planom dostavlja Ministarstvu financija.

Sažeci financijskih planova izvanproračunskih korisnika prilažu se uz prijedlog državnog proračuna i podnose Saboru. Nakon rasprave Sabor ih odobrava zajedno s državnim proračunom za iduću godinu.

Način donošenja financijskih planova izvanproračunskih korisnika detaljno je objašnjen u Zakonu o proračunu, a ti se planovi objavljuju u službenom glasilu Republike Hrvatske „Narodnim novinama“ istog datuma kada i državni proračun i Zakon o izvršavanju državnog proračuna (Bičanić et.al, 2009.).

7. ZAKLJUČAK

Proračun neke države je glavni instrument za financiranje javne potrošnje te države. Javni prihodi koji su prikupljeni od poreza, pristojbi, doprinosa i drugih davanja se istim tim proračunom raspoređuju na određene korisnike, odnosno na utvrđene namjene koje se usmjeravaju na zadovoljenje javnih potreba svih građana. Temeljna funkcija proračuna promatranog sa stajališta izvora financiranja javnog sektora jest utvrditi financijske potrebe, i predložiti načine njihova financiranja. Prilikom objašnjavanja pojma proračuna često se uspoređuje sa financijama pojedinca ili obitelji.

Poznato je da za ostvarenje velikog dijela obiteljskih potreba ili želja najčešće je jedna od glavnih pretpostavki novac, koji je, ograničen, osobito kad se stavi u odnos prema željama i potrebama za potrošnjom članova obitelji. Dakle vrlo je važno da se želje i potrebe, odnosno njihovo ispunjavanje, uskladi s novčanim mogućnostima, odnosno da se trošenje prihoda racionalizira. U skladu s navedenim, racionalno ponašanje zahtijeva da se učini plan prihoda i rashoda, koji će se vezati za određeno vremensko razdoblje – dakle radi se osobni ili obiteljski proračun. Veličina tog proračuna ovisi o razini prihoda koji će članovi te obitelji prikupiti odnosno zaraditi tijekom razdoblja, a koji će se trošiti za određene namjene, u skladu s prioritetima.

Često su, rashodi veći od prihoda, pa je zato nužno planirati zaduživanje ili smanjenje troškova restrikcijama. Ako su, pak, što je najbolji ishod, prihodi veći od rashoda, višak novca se može investirati, posuditi ili štedjeti za budućnost. u proračunu države čest je primjer da su rashodi veći od prihoda, vrlo bitnu ulogu tada ima i rebalans odnosno korigiranje proračuna.

Rebalans obuhvaća izmjenu proračunskih iznosa odnosno njihovo smanjenje/povećanje u odnosu prema planu proračuna donesenom na početku kalendarske godine. Razlozi rebalansa proračuna često se odnose na nerealnost procjene pojedinih proračunskih prihoda, ali i na potrebu povećanja pojedinih izdataka. Uglavnom su vezani za promjene razine gospodarske aktivnosti koje izravno utječu na redovito pritjecanje prihoda u državni proračun.

Proračun države se sastoji od općeg i posebnog dijela te plana razvojnih programa. Opći dio proračuna čini Račun prihoda i rashoda i Račun financiranja. Posebni dio proračuna sastoji se od plana rashoda i izdataka proračunskih korisnika raspoređenih u tekuće i razvojne programe za tekuću proračunsku godinu. Analiziranjem proračuna iz proračunskih pozicija može se saznati na koji način država planira prikupiti potrebna sredstva, a s druge strane stoji odgovor na pitanje kako država planira potrošiti prikupljene prihode što ukazuje na najvažnije državne ciljeve.

Država mora prikupiti određena sredstva kako bi mogla uopće financirati zadovoljenje javnih potreba, odnosno potreban je određeni input sustavu proračuna. Input sustava proračuna su proračunski prihodi koji predstavljaju povećanje ekonomskih koristi tijekom izvještajnog razdoblja u obliku povećanja imovine i priljeva novca i novčanih ekvivalenata. Iz gore navedenog proizlazi, ako su prihodi input sustava proračuna onda su rashodi output proračunskog procesa budući da odražavaju način upotrebe proračunskih prihoda u izvršavanju državnih funkcija.

Katarina Devčić

Literatura

Knjige:

1. Bičanić N., Jakir Bajo I. Maletić I., Milić A., proračunsko računovodstvo, TEB, Zagreb, 2009.
2. BURIAN K., Dremel N., Jakoir-Bajo I., Kusaković A., Maletić I., Parać G., Računovodstvo proračuna i proračunskih korisnika, II izmijenjeno i dopunjeno izdanje, RRiF, Zagreb, 2004.
3. Jeličić B. i Jeličić B. (1966.): Društvene financije, II dio, ZUŠ, Zagreb 2. Jeličić B. (2001): Javne financije, RRiF - Ekonomsko-pravna biblioteka, Zagreb 3.
4. Jurković P.: Javne financije, 2002. Masmedia, Zagreb.
5. Ott K., Bajo A., Bronić M., Bratić V., Medak Fell D.,: Proračunski vodič za građane Zagreb, 2009. drugo, promijenjeno izdanje Institut za javne financije, Zagreb, 2009.
6. Nikolić N. (1999.): Počela javnog financiranja, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split
7. Šimurina N., Šimović H., Mihelja Žaja M., Primorac M. (2012.): Javne financije u Hrvatskoj, Ekonomski fakultet Zagreb

Članci:

Marina Kesner-Škreb: Financijska teorija i praksa, 2004, 28 (4), 501-504

Internet stranice:

<http://www.ijf.hr/proracunski/I-proracun.pdf>-pristupljeno 07.02.2018.

<http://www.ijf.hr/proracunski/II-pproces.pdf>-pristupljeno 02.02.2018.

<http://finance.hr/privremeno-financiranje-u-republici-hrvatskoj/>-pristupljeno 27.02.2018.

<http://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/pojmovnik-javnihfinancija/15/porezi/279/porez-na-dohodak/285/> - pristupljeno 27.02.2018

<http://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/pojmovnik-javnihfinancija/15/porezi/279/porez-na-dobit/284/> - pristupljeno 27.02.2018

<http://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/pojmovnik-javnihfinancija/15/porezi/279/porez-na-dodanu-vrijednost/280/> - pristupljeno 26.02.2018

<http://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/pojmovnik-javnihfinancija/15/porezi/279/carine/282/>-pristupljeno 27.02.2018.

<http://www.mfin.hr/hr/proracun>-pristupljeno 27.02.2018.

<http://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/pojmovnik-javnih-financija/15/proracun/266/proracunski-deficit/268/>- pristupljeno 26.02.2018

Ostali izvori:

Pravilnik o proračunskim klasifikacijama NN 26/10 i 120/13

Državni zavod za statistiku

Institut za Javne financije, 2003

Ministarstvo financija u suradnji s Hrvatskom narodnom bankom; Okvir i ciljevi ekonomske politike; 2015

Državni zavod za statistiku

Popis slika:

Slika 1: Struktura državnog proračuna.....	3
Slika 2: Shema proračuna opće države.....	6
Slika 3: Prikaz rashoda državnog proračuna 2017. – 2019.	26
Slika 4: Struktura redovitih i izvanrednih rashoda.....	28
Slika 5: Ukupni javni rashodi u Republici Hrvatskoj od 2003. – 2009. godine.....	32